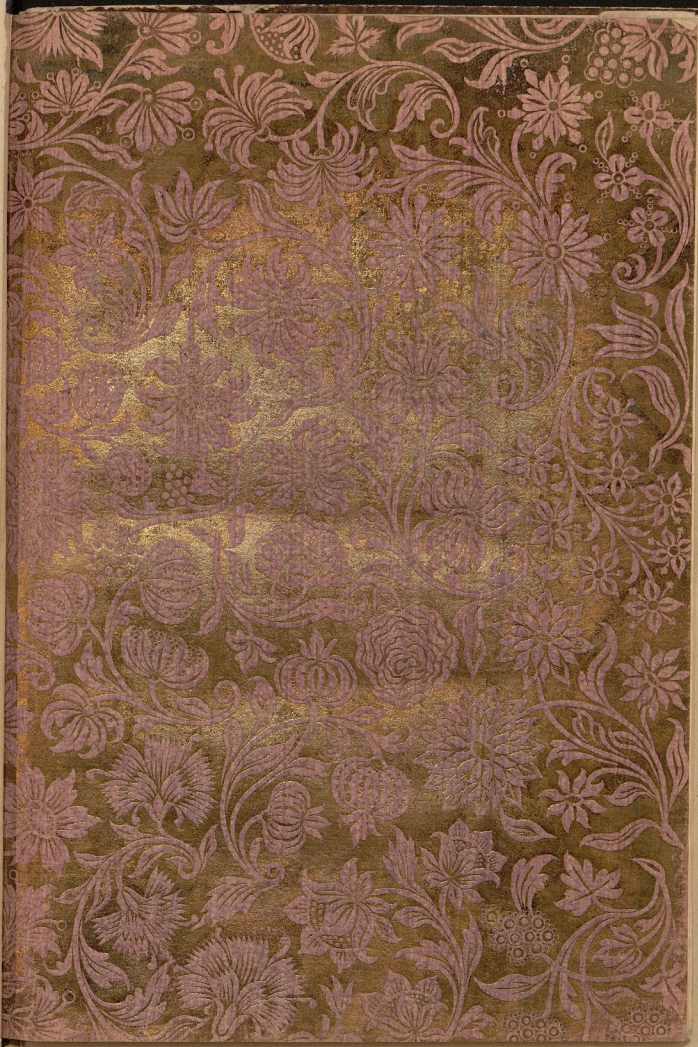

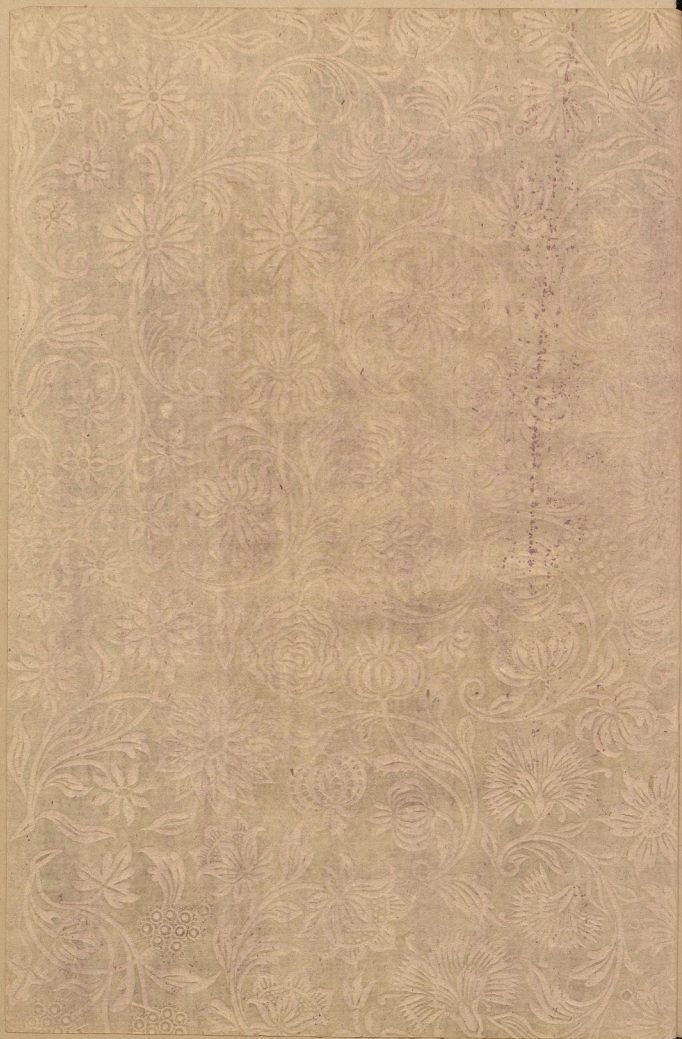

V. 1^K F.

(cat. 4, 33^b - 46.)

4

PROCANCELLARIVS
ET
PRODECANVS
ORDINIS THEOLOGICI
IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
IOACHIMVS SAMVEL
VVEICKHMANN

S. S. THEOLOGIAE DOCTOR HVIVS PROFES
SOR PVBLICVS ORDINARIVS PRAEPOSITVS
AD AEDEM OO. SS. SENATVSQVE ECCLESIA
STICI ASSESSOR

1755

SOLEMNEM PANEGYRIN
MEMORIAE PACIS RELIGIOSAE SAECVLARI
SACRAM
SVMMISQVE IN THEOLOGIA HONORIBVS
TRIBVENDIS

DESTINATAM
VII. KAL. OCTOBR. MDCCLV
IN AEDE ACADEMICA
MORE MAIORVM CONCELEBRANDAM
I N D I C I T

PROCANCELLARIVS
 ET
 PRODECANVS
 ORDINIS THEOLOGICI
 IN ACADEMIA VITIMBERGENSI
IOACHIMVS SAMVEL
VVEICKHMANN
 S. S. THEOLOGIAE DOCTOR HUIVS PROFESSOR
 SOCIETATIS ORDINARIVS PRAEPOSITVS
 AD ALDEM OO. SS. SENATUSVE ECCLESIAE
 STICCI AESSOR
SOLEMNEM PANNGYRIN
 MEMORIAE PACIS ECCLESIAE SACRILEGII
 SACRAM
 SVMMVSQVE IN THEOLOGIA HONORIBVS
 TRIBVNDIS
 DESTINATA
 VIT. AN. OTTOBE. 1847
 IN AEDE ACADEMICA
 MORE MAIORVM CONGREGANDA
 T. M. D. C. C. L. X. V.

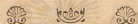
TO OEION
IN PACE RELIGIOSA

Cum natura loquitur omnis, nihil cun-
ctarum rerum melius, quam totum mun-
dum, consilio diuino administrari, tum
illa testis temporum, nuntiaque uetustatis,
Historia, nos in rem ducit praesentem, numenque Dei,

A 2

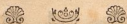
ad

ad utilitates maxime humanas cuncta accommodans, in illustri ponit monumento. Siue enim singulorum primordium uitae, progressus, exitum, commemorando persequitur, siue rerum publicarum fortunam in utramque partem persequitur, prouidentiam Dei, qua haec geritur uniuersitas, religiosae memoriae perpetuaeque commendat. Quod diuinæ mentis, in orbe praesertim nostro gubernando occupatae, lumen tam est manifestum, ut uel Stagirites, non satis religiosus alioqui pronoeae aestimator, fateri cogatur, res multorum hominum melius succedere celeriusque, quam ut a causis in sensus incurrentibus proficisci potuerint, quin occultum Dei instinctum manumque praepotentem potius intercedere, talesque fatales uiros supra hominis fortunam prudentiamque extollere, et causarum tot confluendum neruos ad tantae felicitatis fastigium contendere. 1) Ipsi uero Historici praeter caeteros gubernationem Dei sapientissimam magna uenerantur religione, atque, ut quisque eorum grauissimus est prudentissimusque, ita maxima flagrat cupiditate, uias eius abdi-

tas

1) ad Eudemum, Moral. VII 14

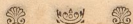

tas inuestigandi, inuentasque tanta uoluptate, quanto fructu, admirandi. Qua ductus mente Diodorus ille Siculus, nullis honoribus sese maioribus, credit, rerum gestarum scriptores affecturum, quam si, nomine profecto magnifico, illos *ἐπιτελεῖς τῆς θεῆας νεμεσις* appellet, 2) hoc est diuinæ administros prouidentiae. Neque uero quisquam hanc historiae praestantiam, qua Dei metu firmo uerae iacit sapientiae fundamenta, grauius exposuit uberiusque Isaac Casaubono. Hic prout reliquas memoriae rerum commoditates eloquentia mirabili Henrico IV. Galliae Regi, in Polybii sui dedicatione, enumerauit, ita, quantum ualeat ad pietatem in Deum constantem excitandam, semperque alendam, praeclare docet. Sic enim, summam argumenti complectens, *non temere*, inquit, *usque eo uecordem reperire sit, qui, dum legit annalium paginas, oculos coelum uersus non interdum attollat, ac, uelit nolit, exclamet, est profecto Deus, qui dicta factaque mortalium uidet, obseruat, muneratur, ulciscitur. Vere igitur ministri diuinæ prouidentiae Historici, operum quippe scriptores, quorum Deus est factor, iudici-*

2) p. 1

A 3

orum

orum scribae, ut sic dicam, et actuarii, quorum Deus est auctor. 3), Quod si qua Historiae pars est, quae luculenta curae coelestis specimina tranſdat, his certe rerum, quae in diuino coetu contigerunt, commentarii reſertiffimi uidentur, ob eamque cauſam maxime frugiferi. Nam cum Deus, ſingulari proſequatur amore ſocietatem cultui ſuo deuotam, eiufdemque cauſa mundum uitis obrutum conferuet, nihil ut coniunctae uires inferorum efficiant, quis dubitet, quin plurima praefentis opis maximaque documenta in ea edat. Edidit uero, foederis antiqui tabulis prodita, quas qui ſtudioſius contemplatur, non minora uidet beneficia Dei, populo ſuo recte ſe gerenti tributa, quam poenas inſignes, ultrices flagitiorum. Edidit longe magnificentiſſimum, cum Chriſtus nouum ſanciret foedus, ac, Iudaeis furentibus profaniſque gentibus, rem Chriſtianam conſtitueret, atque aduerſus omnes temporum calamitoſiſſimorum iniurias tueretur. At homines, qui Chriſto ſeſe adiunxerant, ſecundam fortunam deinde minus ſerebant, quam aduerſam, mutuifque inter ſeſe contentioſibus certabant, dum cuncta ad

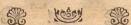
impo-

3) T. III. p. 5

impotentem Romani Pontificis potentatum redirent. Hu-
ius ubi iugum Deus Lutheri opera depulitacer uicibus
nostris, castamque restituit doctrinam, num tu credes,
sine praefidiis altioribus tantum perfici opus potuisse, ut
nostra manus tam exigua profligaret opes tot hostium,
nobis immane quantum superiorum. Est igitur plena com-
memoratio repurgatorum sacrorum inuitatis diuinæ fi-
gnis tutelae, quae complures notarunt, ea, qua par est,
obseruantia, nec quisquam contempsit, nisi, qui, Voltairia-
no iudicio, fortunae temerariae, hominumque calliditati,
nescio cui, mirificos solet euentus assignare. Equidem,
dimissis locis aliis, mentem oculosque iam conuerto in
Pacem Religiosam, ut subscriuam tempori, quo saecula-
rem eius memoriam recolimus, et congratulationibus
piis Deum pacificatorem nostrum uenerabundi collauda-
mus

Hic uero, uidebitur fortasse nonnullis, uix quicquam
dici posse, quod non Ioannes Schilterus docte prudenter
collegerit, in libro, quem de Pace Religiosa compo-
suit, singulari, eodemque bonae frugis. Equidem laudo

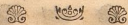
uiche-

uehementerque comprobo uiri praestantissimi institutum, tantum tamen asuit, auctoritas illius a proposito me ut abstraxerit, aut retardarit, ut in eo perficiendo ualde sim confirmatus. Sequitur enim Schilterus personam, quam sustinet, Iurisperiti, et pacis iustitiam religiosae ex instituto disceptat. Itaque, praemunita breui eius historia, causas iuris ambiguas agit in utramque partem, et uariis actis, consiliis, responsis, ornat. Aliis autem prudentiae exemplum relinquit, quod pro suo quisque munere studeat imitari. Iam dubium non est, quin sit hominum sanctoribus deditorum literis, illud Rollini praecipuum semper ante oculos habere propositum, ut industria quadam praecipua in euoluendis auctoribus rerum ad omnia aduertant animum, quae ad religionis uicissitudines pertineant. 1) Liceat igitur mihi, quod mei postulat officii ratio, pro uirili, exequi, ac Τὸ Ἄξιον Pacis Religiosae uenerari.

Latus uero patet hic campus, pro magnitudine sua eum si uolueris emetiri. Nam plenae

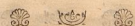
1) institutione docendarum liberalium artium et discendarum P. III. p. 26. et copiosius Praef. T. I. Hist. uet. temp. ac gentium.

nae sunt Dei moderatōris tanti facinoris ac muneris adiumentis causae pacificationis huius, et quasi antecessiones, plena ipsius pacis natura atque indoles, plena consequentia, eorumque progressus. Quae cuncta ubi coniunguntur inter sese et comparantur, mirabilem totius negotii cursum videmus, eoque ad reconditam Dei vim, summa religione colendam, festinare cogimur. Utinam singula, data opera, possem tempore tam opportuno pertractare, ac totius operis expressa imagine in animos facilius influere. Sed, laborum, quibus distinemur, continentes curae plura conari prohibent, atque rem propositam iubent in membra discerpere. Quod si Deus uitam otiumque dederit, primas, quas duco, lineas, copiosius elaborabo, nunc, quod felix faustumque sit, quibus tandem initiis pax praeparata diuinitus sit, altius exploraturus

Est hoc numini prouidentissimo in more positum, ut, quos extollere uult, maximisque bonis recreare, de primat antea, et quasi in terram demergat, ne quid suae tribuant sapientiae ac prudentiae, sed maius, iubito se a de-

B sperati

speratione ad spem, ab interitu ad salutem, reuocans auxilium, ipsis cernant oculus. Quod solemne procurationis diuinae sacrae testantur literae, neque obscuris exemplis magna multitudine comprobant. Quid magnificentius hanc in sententiam reperitur illo Dei ipsius testimonio grauiissimo. Lumen condo, creo tenebras, pacem facio, malum profero, haec ego Ioua omnia perago 5). Praeter ceteros autem praepotentem Dei manum, bona cum malis permutantem, Iosephus sensit, a fratribus nefarie uenditus in seruitutem, feminaeque profligatissimae calumniis in uincula coniectus, sed praeter expectationem a squalore carceris ac tenebris in lucem, ad secundum a Rege locum, prouectus. Quo uehementius diuinae benignitatis admiratione percellitur, eamque, et fratribus, ad pedes suos prostratis, demissis effert laudibus, cum, Deus, inquit quod uos in me malo animo cogitaueratis, conuertit in bonum, ut, quem ad modum res ipsa ostendit, tot homines conseruaret. 6) Sed hanc ipsam rationem agendi, Deo dignissimam, ratio perspicit, repentinis fortunae conuersionibus

5) Ief. XLV. 7

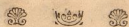
6) Gen. L. 20

fionibus humanae excitata, ac, tum demum nos proxime, putat, a rebus secundissimis abesse, cum calamitatus obruti, fere iaceamus. Complura sunt huius generis, uel a gentium profanarum Philosophis, uerissime dicta, sed nihil elegantius eo, quod Seneca disputat. 7) Erat Lugdunensis colonia misero deleta incendio, ut eius interitus mouere quemlibet posset. Cum primis autem Liberalis, amicus Senecae, patriae charitate flagrans, ruinas eius commiserabatur. Cuius ut animum prostratum Seneca reficiat ac recreet, rationes, undique conquistatas, uenustis sententiis excolit. Nec quicquam tamen accommodatius ducit, ad dolorem eius leniendum, cogitatione melioris conditionis, quam tempora durissima pariant. Audiatur ipse, more suo breuiter acuteque Liberalem consolatus. *Enumerare omnes fatorum uias, longum est. Patria consumpta est, ut in melius excitaretur. Saepe maiori fortunae locum fecit iniuria. Multa ceciderunt, ut altius surgerent, et in maius. Verisimile est, certaturos omnes esse, ut maiora certioraque, quam amisere, restituantur.* Hactenus ille, satis bene,

B 2 dum mo-

7) Ep. 91

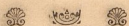

dum modo ne praecudicata Stoicae familiae opinione de-
ceptus, fato tribuisset, quod ad Dei mentem erat ratio-
nemque referendum. Hanc Cominaeus, pius scriptor
ac prudens, secum reputans, in repentinis rerum com-
mutationibus, Principes reuocat omnes ab effrenata su-
perbia, animique moderationem, Dei reuerentia commo-
tam, magnopere suadet. *Modestia sane decet omnes ho-
minum ordines, in primis uero principes uiras, ut in-
telligant, et sint memores in omni actione, esse Deum,
a quo proficiuntur omnia* 8)

Quod si unquam fuit uerum, in Pacis certe Reli-
gioe apparatus cognoscere sine dubitatione licet, praec-
fertim cum ad primas eius origines redire uelimus. Quam
laeta nobis spes quietis impetrandae affulfit, ubi pactio
Norimbergensis, anno MDXXXII facta, sacra nostra
uidebatur in tuto collocasse 9) Namque ea controuer-
siae rerum diuinarum, adhuc non componendae, relin-
quuntur integrae, uel ad Synodum liberi iudicii, uel aliam
commo-

8) Comment. I. p. 325

9) Goldastus, Conflit. T. II. p. 172.

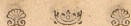

commodam concordiae rationem, litibus interdicatur, communis ac firma pax sancitur. Quis non fidem habeat uerbis, adeo integre conceptis temperateque 10) *Caesarea Maiestas tandem clementer consensit, ut communis ac publica pax constituatur ac firmetur, usque ad generale, liberum, Christianum, Concilium, uel donec communes status imperii ad locum commodum conscribantur. Vt pax certius conseruari possit, omnes processus iudiciales, in causis religionis inchoatos, aut inchoandos, inhibere, abrogare, et suspendere uult.* Nouum robur tranquillitati nostrae Francofurtensis attulit conuentus, quo Norimbergenses sunt conditiones rursus firmatae, atque per omnes causas, quae sacra spectent, dilatatae 11). Atque haec fiducia tanto facilius nostratum animos occupauit, quod Pontificis Romani suffragium a futuro colloquio remouebatur. Quod quidem momentum cum sit palmarium, a multis Historicorum temere dimissum, hoc loco non praetereundum puto. *Quanquam nos duo electores, nostra sponte, eo rem de-*

B 3 duxi

10) §. 4

11) Goldast. T. III. p. 562. A. 1539

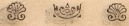

duximus, ut, si Caesari placeat, Pontifici significet, quod ad eum contentum, si videatur, mittat, tamen non utile videbatur, eius oratores ad hanc colloquutionem et compositionem adhibere. Postremo Ratibonae et Norimbergenses condiciones et Francofurtenses sunt repetitae (12) At o spes nostrorum hominum fallaces. Quae pax consulere plene rebus putabatur nostris, induciarum nomen magis merebatur, quas Turcici metus belli extorserat, non placabilitas animi lenitasque. Neque uero obscure Pacis Norimbergensis formula hoc simulandae gratiae prodit inuitamentum, ubi causas reconciliandorum Germaniae Procerum interferit. *Quoniam causa controuersiae religionis, multis laboribus frustra susceptis, non potuit ad aliquam concordiam reduci, ad animum reuocauimus, non posse crudelitati ac tyrannidi Turcicae ualidius resisti, quam si in imperio communis ac firma pax constituitur.* (13) Adeo partium coniunctio, quam species utilitatis copularat, non potuit rursus non dissociari, ut primum commodum, quod sperabatur, fuit sublatum.

Nam

12) Recessus imperii Ratibon. 1541. §. 26

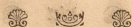
13) Goldast. I. c. §. 3

Nam posteaquam e malorum fluctibus Imperator emer-
ferat, ut alia taceam iracundiae signa, quid cogitatione
presserit, immatura Saxonis proscriptioe atque Hassi prae-
se tulit. Immaturam dico, quod Principes, Luthero de-
diti, non prouinciis faciendis studuerunt, aut ullius de-
trimenti temerariis, sed Sacrorum castitati, a Pontificiis
iniuriis defendendae. Quam integritatem ipsorum Phi-
lippus Camerario persuadet, quo iudice, itum est ad ar-
ma, non ut bellum inferretur, sed ut ad aequas pacis
conditiones pertraherentur inimici. 14) Hanc eandem
Pontificis aesseclae non dissimulant, in quibus Carasa me-
moriae prodit, Saxonem atque Hassum, interuentu Brau-
denburgici, cum imperatore egisse de pace, sed inuito
ac recusanti amicitiam semel iterumque denuntiatam. 15)
Ita se Deo nostrates permittere potuerunt, suae sibi pati-
entiae conficii, atque euentum belli expectare, cuius re-
cordationem refugit animus ac reformidat, e sine tamen sa-
luberrimo *et* *Officij* Pacis Religiosae, nullis hominum sub-
sidiis adornatae, conspicatur. Quamuis autem caussas
istius flammae ciuilibus uastitatemque Hortlederus exquisi-
tè enarra-

14) Ep. ad Camer. p. 99.

15) Germania refut. p. 29.

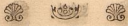

enarraverit, nos tamen D. Matthaicum Ratzenbergerum, Saxonis a ualitudine corporis, amicum Lutheri, testem illorum temporum oculatum, qui rebus maximis administrandis fuit adhibitus, potissimum sequemur, propter ea quod simplicitas eius, ac dilucida breuitas ei fidem singularem concillat in iis, quae, Luthero mortuo; Ioanni Friderico, Saxoniae electori, ipsique sacris restituta eueniunt. Fecit igitur operae pretium Groschius, cum tam insignes rerum Germanicarum reliquias, ab interitu conseruatas, iudiciis coetus Lutheri ab obtrectationibus Arnoldini adiunxit, neque in sectiones solum diuisit, sed auctoris etiam uitam probitatemque dignis laudibus condecorauit

Iam primum omnium e Ratzenbergero satis constat, male rem gessisse Ioannem Fridericum, Saxonem, in proelio ad Mulbergam, proditum magis a suis et oppressum, quam superatum 16) Qua in decreta pugna sicut omnis rei Lutherae fortuna disceptabat, ita nihil miseris nostris supererat, nisi, ut Philippus Hassus etiam in potestatem Caroli redigeretur. Quanta calliditate fuerit per

uarias

16) p. 60

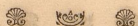

uarias illecebras irretitus, nihil opus est, ut pluribus doceam, quia res est in uulgus nota, ab Ratzenbergero fustius descripta; 14) magnoque iudicio a Perizonio perquisita. 15) Illud saltem nunc attingam, quod minime ferendum uidetur, diuinitus tamen permissum, ut iremus hoc audentiores. Etenim ne religiosis quidem affirmationibus hostes abstinebant, quibus inductus Christophorus ab Ebleben, Hassum, ad iter secum faciendum, pellexit 16) Quam in sollicitiam nunquam incido, quin illud, a Cominaeo libere iudicatum, ueniat mihi in mentem, qui consimilem Principum ludificationem memoriae mandarat. *Qui lecturi sunt ista aliquando, iudicabunt, uel parum fideles et integros fuisse Principes, uel me criminari illos et uituperare. Sed quaecumque tandem futura sint hominum iudicia, si quis alios principes quoque intueatur, multo fortasse plura comperiat. Vi igitur, quod res est, dicam, eo spectarunt illorum consilia, ut alterum alter falleret.* 17)

C infe-

14) p. 64	15) In Commentariis historicis Sec. XVI
p. 372. sequi	16) Grofch p. 63. sequi
17) L. c. p. 453. sequi	

et iter q 3V (91

infeliciter cessit, foederis Smalcaldici ducibus amissis, qui se, pro sacrorum incolumitate, et capita sua fortissime deuocerant. Quid autem ualet societas sine antesignanis, tantum, quantum remiges sine gubernatore, siue, ut Curtius scite pronuntiat, quantum corpus sine spiritu, dempto capite, ludibrium hostis futurum. 18) Neque aliter tum accidit. Nam partibus Pontificiis tantum fiduciae ac spiritus accessit, ut, uictoria longe lateque concelebrata, debellasse sibi uiderentur. Atque ea spe hoc minus falli se posse existimabant, quod illi, qui Lutheri doctrinam fuerant amplexi, singulari diuidebantur arte ac disungebantur. Contra ea acceptum incommodum facilius erat facienda, atque in bonum uertendum, si conspiratio omnium et concordia fortunam industria subleuasset. Sed imperator, ingenio acutissimus, semper, inter eos, discordiae causas ferebat, sapientiam, quam in duce laudat Vegetius, 19) imitaturus, quia nulla, quamuis minima, natio potest ab aduersariis penitus extinguere, nisi suis se similitudibus ipsa consumpserit. Quapropter easdem sibi

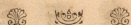
18) VI. 9

19) I. 10

rationes incundas duxit, quas Romani quondam in foedere illo Achaico rumpendo probarant. Hi Achaeos timebant, non ob singularum ciuitatum robur, sed confensum uniuersarum, quo unum corpus constabant, mutuaque pericula mutua ope defendebant. Itaque data sibi specie per Spartanorum querelas de iniuriis Achaeorum, legatis occulte mandabant, ut corpus abscinderent in partes Achaeorum, quo facilius domarentur, urbesque frangerentur obstinatiores. Pari conatu Carolus V. nostras coniunctas uires lacerauit, quas ualidiores $\frac{2}{3}$ iudicauerat, fociis praefertim externis non difficulter adiungendis, quam, ut, salua dignitate sua, salua salute Germaniae, eas lacefferet. Sic eadem nostrorum hominum facies erat tum, atque totius Israelis, quem Micha, coelesti spiritu inflammatus, per montes dispalatum uidebat, instar ouium, pastoribus nudarum. 20) Quae clades accipiti terrore non poterat miserandam rerum nostrarum omnium disturbancem non minari, Hispanis audacia furentibus. Hanc superstitio, sacerdotum calumniis instigata, in nos conciuerat, ut prius acquiescere nollent, quam

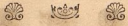
C 2

20) 1 Reg. XXII. 17

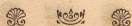

quam fortunas diripiissent nostras, inmanique nos caede interfecissent. Vidit eorum saeuitiam haec Musarum sedes, sed, quae Dei fuit prouidentia, perniciem magis intentantem, quam inferentem. Vidit regio caetera, Ioanni Frederico subiecta, eorum libidinem, in agris maxime tumultuantem. Vidit Mauritiū terra, nulla foederis cum Imperatore habita ratione, cuius religionem uehementia irae aduersus omnes Lutheri placitis amicos suppresserat. Longa belli consuetudo eos postremo sic efferabat immanitate, ut nulla eos disciplina belli fere coerceret, ubi Germani eorum insolentiam ferre fastidiumque noilent. Quo factum est, ut in castris ad Halam inter utramque gentem suspiciosa seditio conflaretur, quam sola poterat Imperatoris praesentia sedare, maturantis discessum, ne grauioribus turbis implicaretur. 21) Quid, quaeso, periculi ceruicibus nostris non imminebat, ab hostibus, in nos tantopere insensis, nostramque pestem anhelantibus, quibus singularis Dei atque admiranda lenitas satis longam concesserat impunitatem. Ductores nostros captos per triumphum ducebant partim, partim blandis pollicitationibus

21) Ratzeberg, ap. Grosch. p. 62. sequ

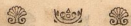
nibus ab iusta causa auocabant, tempus illud cupidissime exoptantes, quo perniciem, quam iam diu machinati erant, in nos tandem conferrent. Quam trepidarint Lutheræ participes doctrinae, Philippi Melanchthonis nostri commonefiamus exemplo, quem, pro natura sua nimis demissa, haec fundi nostri calamitas fere exanimavit. Nam cum Doctore Goldsteinio de causis eius colloquens Brunsvici, quo Vitembergenses angustiae eum compulerant, exitiosam calamitatem ecclesiae et rei publicae portendit. At eius animum oppressum Goldsteinus erigens, commode eum ad locum sanctioris scientiae reuocat, de aerumnis Christi amicorum, in quo, saepe numero considerato, ut eius utar uerbis, *Theologi* modo *Theoretici* fuerint, cum Deus nunc *praxin* postulet, ipsi factis spectatam. Hic Philippus, *bene se haec habent*, ait, sed *quis tandem erit finis praesentium mutationum et calamitatum*. Tum Goldsteinus, non propterea nobis esse desperandum, summonet, *quia Deus etiam ex lapidibus possit suscitare semen Abrahae*. Quo sermone accepto, Philippus collegit animum, famulus autem eius, quem senem dicebant Ioannem, complicatis manibus, et

inclinato capite, ad ianuam stans, exclamat, *ab, quam mihi nunc uolupte est audire talem uocem* 22) Imo uero magnanima uox Goldsteinii, Lutheri discipulo dignissima, non fuit irrita, sed amor Dei in nos propensus, paruis momentis magnas rerum commutationes effecit, quibus, quae Dei maxima sapientia est, mala ipsa uiam patefecerunt, ad instituendum sensim paullatimque pacis religiosae donum. Carolus enim V. sacrorum conspectu nostrorum mutabatur insigniter, dignissimos nos reperiens, quibus Dei libere colendi facultas detur. Longe diuersa ei steterat antea sententia, ut cui idem fuerat persuasum, quod Galliae Regi, homines Lutheri placita secutos, pecudum more uiuere, arbitrato suo, sine imperio, sine ciuitate quadam sacra, sine iustis nuptiis. 23) Quibus mendacis Lutherus narratis, exardescit ira, nesciens, quo uultu ad Christi tribunal in iudicio extremo nos sint ii aspecturi, qui scriptis conuicia disseminarint adeo nefaria. Omnia, his contraria, nunc rerum testimonia

22) Grofch. p. 64

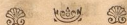
23) Praef. Lutheri ad Art. Smalcald. p. 300

monia loquuntur, cum, portis apertis, ingressus Imperator templa nostra oculis usurpat, cum suos iubet nostras caerimonias diligentissime notare, cum sacra, in aede ar-
cis intermissa, relictis rebus omnibus, uult restitui, 24) Lutheri cineribus neque inquietatis, neque alio nobis uulnere imposito. Ita, qui dies nobis supremus fore uidebatur, mitigato Carolo, salutem nobis atulit. O coelestis praepotensque uirtus, quae regum animos, quocumque libet, flectis, quantam habet admirabilitatem illud prouidentiae tuae pignus, quo, Imperatoris nobis beneuolentia restituta, ad bene de rebus nostris sperandum, quasi signum aliquod sustulisti. Aluerunt Caroli, clementiam praeterea exempla uirtutum inuitatarum commemorabilia, quibus nostrates, tam illustri natos loco, quam mediocri fortunae, uidebat quotidie elucere. Quid magis inuictum firmitudine animi, qua Ioannes Fridericus, cum stupore aduersariorum, obrutus acerbitatibus, nihil humile, nihil se indignum dixit, aut fecit, 25) et, quamuis, euadente Carolo atque erumpente, fuga salutem petere

24) Grosch p. 61. Horleder p. 456

25) Perizon l. c. p. 366

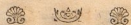
tere posset, tamen in fide mansit. Quid honestius, quid laudabilius, Lucae Granachii, pictoris tota Germania celebratissimi, sanctitate officii, qua Principis sui captiui fortunam non despexit. Namque euocatus ad Carolum, quem iuuenem in Belgio pinxerat, eximio artis suae nomine, indulgentissimis accipitur uerbis, ueniaque datur, quicquid uelit, liberalitatis expetendi. Hic alii uel honores sibi impetrassent ampliores, uel largitate muneris thesauros exaggerassent. Sed posthabitis Granachus emolumentis, genibus statim prouoluitur, prae lacrymis loqui uix potest, inter plurimos singultus illud unice orans atque obsecrans, ut ignoscat Principi suo, nec Pontificiorum clamoribus concedens, capitis, ut fama ferat, eum damnet. Quas preces honestissimas Imperator non repudiavit, optans, ut in Ioannis Friderici locum Hassio potjatur. 26). Tantum possunt uirtutis, diuinitus, per aduersam fortunam expergefactae, decora, ut uel hostes deliniant, eosque ad concordiam faciliores reddant. Nec minores tulit fructus, Deo sic moderante, perfidia Pontificiae factionis in Hassum, sed eos ex nostris armauit

in

in Carolum, qui superiore tempore, ad gratiam eius retinendam, smalcaidicum foedus recufarant. Etenim Mauritius, adhibito Alberto Brandenburgico, semel iterumque liberationem Hasso studebat, probabiles causas conferens, impetrare, quod fidem suam interposuisset, quod hanc diutius fallens, existimationem suam uiolaret, quod periculum esset, ne ab Hassi filiis citaretur publice, ut se ipsis sisteret, conditionemque custodiae, pro patre eorum, si quid ei accideret, subeundae, praestaret. Quo celerius Imperator annueret, literas Ferdinandi Daniaeque regum, uariorumque Principum commendatitias corrobabat, nullis parcens legationis sumptibus. At Carolus Hassi libertatem longius semper ducebat, eaque mora suspicionem nostris mouebat, ne, duobus iam Principibus Germaniae, Luthero coniunctae, in custodiam traditis, duriusque tractatis, parem in caeteros impetum moueretur. 27) Quam ob rationem sibi maturandum credebant, causamque religionis fortius suscipiendam, quam separatim a caeteris antea fecerant. Dux Mauritius faceri, ad sempiternam memoriam insignis, quo quemadmodum Dei prouidentia fit, ad pacem religiosam inchoandam constituendamque, usa, quamprimum planum claris faciam argumentis

D Nunc

27) Perizon. p. 459

Nunc enim aliud mihi imponitur officii, quo summis in sanctiore disciplina honoribus sunt ob praeclara specimina cohonestandi, Candidati Dignissimi. Quod igitur felix, faustumque Auctor coetus sui Statorque nobis ac rei sacrae iubeat esse, auspiciis et auctoritate *Potentissimi atque Serenissimi Regis Poloniarum et Principis Electoris Saxoniae*

FRIDERICI AVGVSTI

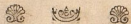
Domini mei longe clementissimi, Altoris Academiae nostrae benignissimi, Patriae Patris optimi, cui demississimas agimus gratias, quod haec nobis gaudia concessit indulgentissime, Deum comprecari, ut hoc beneficium, a Maioribus suis gloriosissimis iam antiquitus acceptum, firma Principis optimi valetudine, neque interrupta Gentis Augustae felicitate, adiectis bonorum cumulis semper efflorescente, benignissime referat, fasces Academiae tenente

Viro Magnifico, Excellentissimo, Consultissimo, Amplissimoque Domino

CHRISTIANO HANACCIO

L. V. D. Digesti Infortiati et Novi Professore Publico Curiae Prouinc. Scabin. et Facult. Iurid. Assessore eiusdemq. b. t. Decano, Patrono obseruando,

Viro

Facultatem dabo

Viro Magnifico Excellentissimo, Summe Venerabili, Amplissimo Celeberrimoque Domino

CHRISTIANO SIGISMUNDO GEORGIO

*S. S. Theologiae Doctori et Professori Publico Ordinario
Alumnorum Regio-Electoraliū Ephoro, Ordinis*

Theologorum b. t. Decano spectatissimo

*Collegae, Patrono, Fautori meo, multis nominibus
mibi colendo*

Viros ad summam Ordinis nostri dignitatem prouehendi quinque, maxime reuerendos amplissimosque, doctrinae copia, munerum sanctitate, meritorum gloria praestantissimos, quos temporis laetitia, et priscum Academiae, castioris religionis instauratae parentis, deus, ad hos amplitudinis gradus recipiendos inuitauit. Sunt uero sua apud nos professi nomina

Dn. M. MICHAEL HEINRICVS REINHARDVS

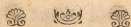
*S. S. Theologiae Licentiatu, Beltiensis Ecclesiae Pastor
Eiusdemque Dioeceseos Superintendens*

Dn. M. IONATHAN HELLER

*S. S. Theologiae Licentiatu, Pastor Chemnitii Primarius,
Dioeceseos Superintendens Scholarumque*

Inspector

Dn.

Dn. M. IO. THEOPHILVS HORWEINIUS
*S.S. Theologiae Licentiatus, Damenſium Paſtor
 et Superintendentens.*

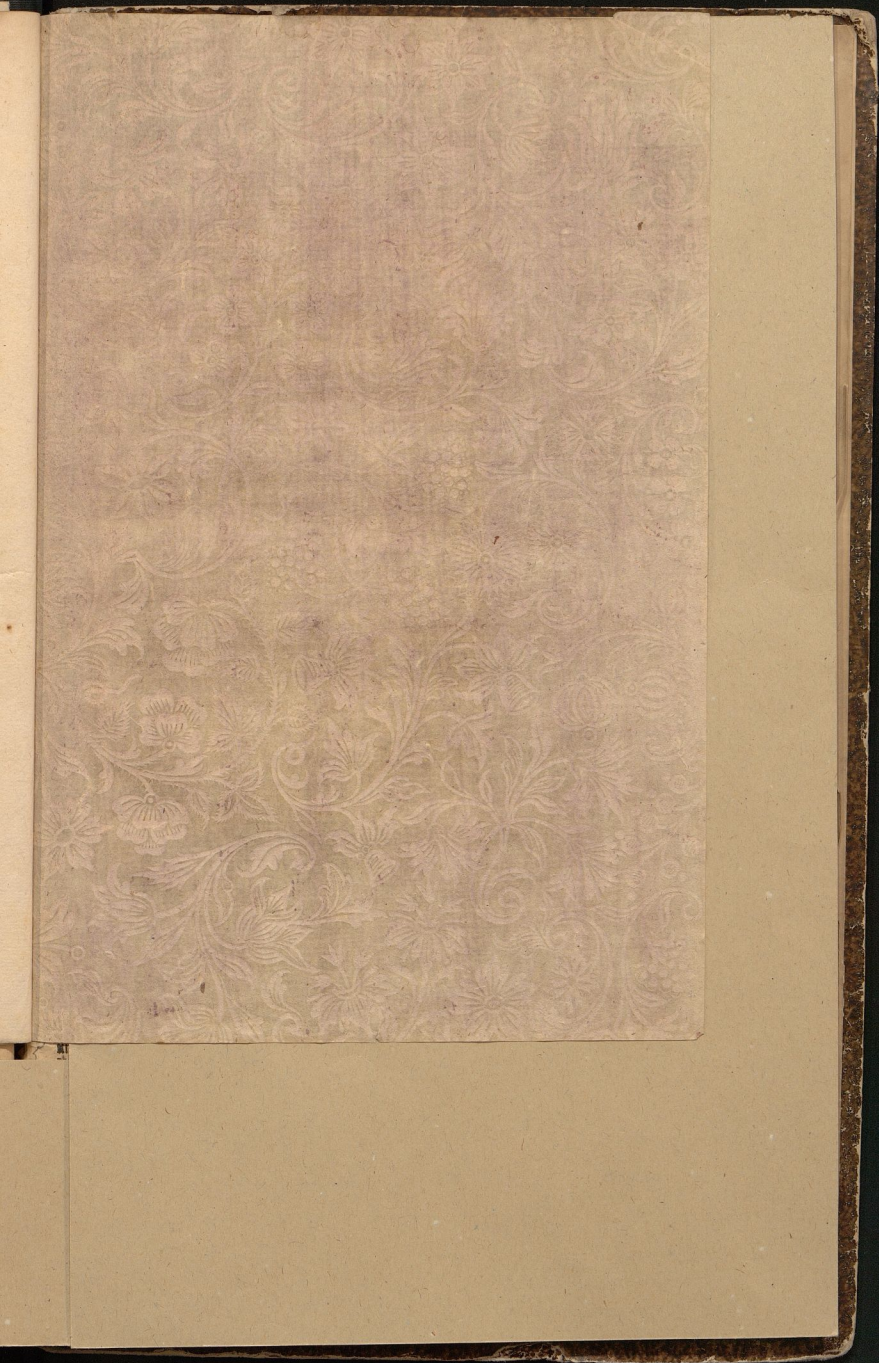
Dn. M. IO. CHRISTIANVS SCHVLZIVS
*S.S. Theologiae Licentiatus, Eccleſiae Heldrung. Paſtor
 Primarius, et vicinarum Superintendentens.*

Dn. M. IOANES GOTTLÖB WERNER
*S.S. Theologiae Licentiatus, Paſtor Primarius et Dioe-
 ceſeos Interbocenſis Superintendentens.*

Quibus uniuerſis ac ſingulis, pro meritis, ad altio-
 rem extollendis locum, dictus ipſe eſt dies ſaecularis,
 XXV Septembris, quo, ut Rector Academiae Ma-
 gnificus, Comites Illuſtriſſimi, Patres Academiae con-
 ſcripti, Ciuitatis noſtrae literatae Patroni et Fautores,
 Ciues generoſiſſimi, clariffimi, nobiliſſimi, nobiſcum
 in aedem academicam, Deo optimo Maximo pro pa-
 ce ante duo ſaecula parta inſperabili gratulatum eant,
 uotaque de eius perpetuitate nuncupatum, obſeruan-
 tiſſime humaniſſimeque rogamus. P. P. Vitembergae
 Saxonum anno Pacis ſaeculari, diuinitus conciliatae
 M. D. C. C. L. V. XII. Kal. Octobr. ſeu ex ſan-
 ctiorum conſuetudine factorum Dom.

XVII. Sacroſanctae Triados

V I T E M B E R G A E
 P R E L O E P H R A I M G O T T L Ö B E I C H S F E L D I
 A C A D E M I A E A T Y P I S

Pon Ye 3652
2°

✓

ULB Halle
002 173 891 3

sb

u

vdn8

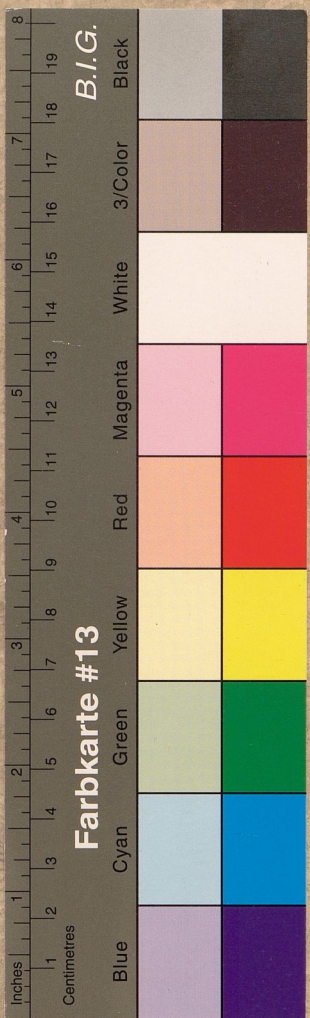
Nur für den Lesesaal!

VD17

m.c.

PROCANCELLARIVS
 ET
 PRODECANVS
 ORDINIS THEOLOGICI
 IN ACADEMIA VITEMBERGENSI
**IOACHIMVS SAMVEL
 VVEICKHMANN**

S. S. THEOLOGIAE DOCTOR HVIVS PROFES
 SOR PVBLICVS ORDINARIVS PRAEPOSITVS
 AD AEDEM OO. SS. SENATVSQVE ECCLESIA
 STICI ASSESSOR

1755

SOLEMNEM PANEGYRIN
 MEMORIAE PACIS RELIGIOSAE SAECVLARI
 SACRAM
 SVMMISQVE IN THEOLOGIA HONORIBVS
 TRIBVENDIS

DESTINATAM
 VII. KAL. OCTOBR. MDCCCLV
 IN AEDE ACADEMICA
 MORE MAIORVM CONCELEBRANDAM
 I N D I C I T

